

orgánů žalované firmy tato o úrazu žalobkyně dovědět se mohla. Při tom dlužno podotknouti, že lhůta pěti dnů v § 29 úraz. zák. v tom případě, když porucha způsobilosti k práci, způsobená poraněním tělesným nenastane hned, nýbrž teprve v pozdější době, od této pozdější doby počítati se musí. V tom, že důkazy o těchto okolnostech v žalobě nabídnuté byly zamítnuty, spočívá vadnost a neúplnost řízení ve smyslu čís. 2 § 503 c. ř. s. Bude-li otázka, týkající se povinnosti podnikatelovy, ohlásiti úraz, rozřešena ve prospěch žalobkyně, pak dlužno se zabývati i otázkou příčinné souvislosti mezi úrazem a úplné neb částečné nezpůsobilosti žalobkyně k práci, o které taktéž již v žalobě důkazy nabídnuty byly, které však taktéž zůstaly neprovedeny.

Čís. 438.

Právní povaha t. zv. nouzových peněz, obmezení povinnosti k jejich výměně.

(Rozh. ze dne 9. března 1920, Rv I 121/20.)

Žalovaná městská obec usnesla se dne 5. listopadu 1918 vydati nouzové bankovky po 100 K a 20 K, by odpomohla tehdy nedostatku peněz. Dle textu nouzových bankovek zavázala se obec vyměnit je do 31. ledna 1919 za zákonnou měnu. V oběh byly uvedeny tím způsobem, že banky složily u obce válečné půjčky, načež jim obec vydala peníze, — a sice 75 proc. nominální hodnoty složených cenných papírů, — jež pak banky přivedly dále do oběhu. Jakmile pak banky přijaly opět od obecního větší počet nouzových peněz, odvedly je zpět obci, jež jim vrátila cenné papíry v poměru k odvedené částce. Žalující spořitelna, jež obdržela po 31. lednu 1919 větší počet nouzových bankovek, předložila je dne 22. února 1919 žalované obci k výplatě, a byvši odmítnuta, žalovala obec z důvodu, že obec jest povinna i po 31. lednu 1919 peníze vyměňovati, uvádějíc též bezdůvodné její obohacení. Procesní soud prvě s t o l i c e žalobu zamítl. D ů v o d y: Banky vypůjčily se peníze od obce, složivše do zástavy cenné papíry, a byly tudíž jejími dlužníky, nikoliv věřiteli. Pokud se týče právní povahy nouzových peněz, budiž uvedeno, že v době, kdy bankovky byly vydány, byla jedine rakousko-uherská banka oprávněna, by bankovky vydávala, avšak vydávání nouzových peněz bylo mlčky trpěno, by se odpomohlo nedostatku platidel. Peníze, o něž jde, byly všude přijímány jako platidlo. Leč přes to nelze jim přiznati povahy peněz, nýbrž jsou pouhými soukromými listinami, jež byly vydány v zájmu obyvatelstva a jejich hodnota spočívala v tom, že městská obec se zavázala je svého času v zákonné měně vyplatiti. Penězi těmi byl vyjádřen pouze jednostranný a souhrnný slib městské obce, že je vyplatí. Přijímači je pak nebyl nikdo nucen, přijal-li je však, dal též na jevo, že přijímá slib obce, jenž obsažen byl v textu bankovky: »Výplatu dlužno požadovati do 31. ledna 1919 u některé z bank, u spořitelny neb městského důchodu, jinak peněz propadá«. Prohlášením tím jest omezena platnost peněz do 31. ledna 1919. Tomu, kdo se zavazuje platiti,

dlužno přiznati oprávnění, že může svůj závazek obmeziti podmínkou; mohl každý, kdo s podmínkou tou nesouhlasil, peníze odmítnouti; naopak však každý, kdo peníze přijímal, dával na jevo svůj souhlas s časovým obmezením, jež tvoří podstatnou část listiny. Z toho plyne, že ten, kdo peníze přijal, pokud se týče má, může se domáhati vyplacení jich pouze ve lhůtě, do níž bylo slíbeno, nikoliv však po 31. lednu 1919. Žalobce nemůže se však domáhati vyplacení peněz ani z důvodu bezdůvodného obohacení žalované. Mohlo by se zdáti, že se obec obohatila tím, že nevyplatila peněz, podržela však jistotu za ně složenou. Leč nelze ze souhrnu právních jednání vytrhnouti jedno a podrobiti je úvaze. Celou akci od vydání peněz až do jich vyplacení (stažení) jest pokládati za jednotný celek a jen z tohoto hlediska lze posuzovati, zda se obec obohatila. Leč žalobce neuvedl ničeho, z čeho by bylo lze souditi, že obec se výdejem nouzových peněz obohatila. O d v o l a c í s o u d potvrdil rozsudek soudu první stolice v podstatě z týchž důvodů.

N e j v ý š š í s o u d nevyhověl dovolání.

D ů v o d y:

V jádru věci jsou to dvě otázky, jichž řešení jest pro výsledek sporu rozhodným. V první řadě jedná se o to, zda žalovaná obec byla oprávněna, by časově obmezila svůj závazek k výplatě nouzových peněz, v druhé řadě a jen pro případ, že kladně bude zodpověděna otázka první, přichází v úvahu žalobní důvod bezdůvodného obohacení žalované na úkor žalující spořitelny. V onom směru jest lhostejno, zda žalující spořitelna jakožto příjemkyně nouzových peněz vystupuje jako přímá věřitelka žalované obce, či jako domnělá postupnice té banky nebo těch bank, jež přímo u městského důchodu převzaly nouzové peníze, jichž výplaty žalující spořitelna nyní se domáhá. V tom i onom případě rozhodným jest pouze a jedině obsah nouzových peněžních lístků. Neboť není o tom sporu, že mezi žalující spořitelnou a žalovanou obcí zvláštní úmluvy nebylo, pročť žalující spořitelna, vystupující z důvodu držby peněžních lístků jako přímá věřitelka žalované obce, musí to, co vytištěno na lístečích, dáti jako pouze a jedině rozhodný obsah smlouvy proti sobě platiti. Pakli že však vystupovati chce jako postupnice bank, nemá ohledně nároku na výplatu peněžitých lístků více práv, než její domnělá postupitelka a musí, ježto časové obmezení výplatního slibu již na lístku samém jest obsaženo a tudíž i vůči bankám jako přímým příjemkám peněžních lístků bylo ujednáno, obmezení to rovněž dáti proti sobě platiti (§ 1394 obč. zák.). Dovolává-li se žalující spořitelna předpisu § 1397 obč. zák., dává se cestou nadobro pochybenou, poněvadž, jest-li žalovaná obec vůči žalující spořitelně přímou dlužnicí z peněžitých lístků, řečený předpis přirozeně nepřichází vůbec v úvahu, a jest-li žalující spořitelna cesionářkou pohledávek z peněžních lístků, nemůže žalovaná obec jako dlužnice postoupené pohledávky býti ohledně téže pohledávky zároveň cedentkou a ručiti cesionáři dle § 1397 obč. zák., ježto právní poměr, kde ohledně téhož závazku hned od původu táž osoba byla by věřitelem a dlužníkem, jest nemyslitelným (§ 1445 obč. zák.). Jde tedy v první z naznačených

otázek jen ještě o to, zda časové obmezení výplatního závazku bylo vůbec právně přípustným. Zákonného předpisu, jenž by to přímo zakázal, není. I kdyby řečené časové obmezení chtělo se považovati za zkrácení lhůty promlčecí, nepřicházel by předpis § 1502 obč. zák. v úvahu, ježto jím zakázána jest jen úmluva o prodloužení, nikoli však úmluva o zkrácení lhůty promlčecí. Jiného pozitivního předpisu v otázce, o kterou se jedná, není. Nelze však ani tvrditi, že zmíněné časové obmezení přičilo by se dobrým mravům anebo povaze právního poměru. Vždyť jinak bylo by bývalo na snadě, by zákon, jako zakázal prodloužení promlčecí lhůty, zapověděl i její zkrácení. Jen tehda bylo by lze říci, že takovéto časové obmezení přičí se dobrým mravům, kdyby k výkonu práva stanovena byla lhůta, již dodržeti nebyl by oprávněný absolutně s to, ježto v tomto případě časové obmezení nároku rovnalo by se vyloučení nároku vůbec. Tomu však není zde tak. Mimo to dlužno uvážiti, že přesné dodržení presenční lhůty nemělo pro žalovanou obec býti zdrojem obohacení, nýbrž zároveň její záštitou proti majetkovým ztrátám, jež by ji jinak byly mohly postihnouti z akce, předsevzaté v zájmu veřejném. Jak zjištěno, děla se emisse městských peněžitých známek tím způsobem, že město předalo známky městskému důchodu, jímž předány pak známky v podobě lombardu bankám, tak sice, že banky předaly městskému důchodu zástavou válečné zápůjčky nebo jiné cenné papíry, začež obdržely 75 proc. jmenovité hodnoty v městských peněžních známkách. Případy, že známky převzaty za hotové peníze, byly výjimkou. Žalovaná obec byla tudíž povinna, vrátiti zástavy a to, nebyly-li dříve ať již známkami, ať již hotovými vyplaceny, nejpозději po uplynutí lhůty presenční, při čemž zástavy na dále ručily jen za známky, emisním kolikem té které banky opatřené, jež v presenční lhůtě někým jiným byly městskému důchodu k výplatě předloženy, nikoli též za známky, jež v čas k výplatě předloženy nebyly. Kdyby tedy ukládati se chtělo žalované obci, aby vyplácela i peněžní známky, předložené po uplynutí lhůty presenční, byla by to po případě ona, jež platila by bez úhrady a tudíž ze svého. Z těchto úvah plyne zároveň, že o nějakém prokázaném obohacení žalované obce nemůže býti řeči a že v předchozích stolicích právem uznán za nepodstatný i druhý, eventuální důvod žaloby.

Čís. 439.

Ujednáno-li při dodací smlouvě, že kupitel jest povinen, by kupní cenu do určené lhůty předem zapravil, prodávatel však ještě před projitím lhůty bez právního důvodu prohlásí, že za umluvených podmínek není ochoten dodati, může kupitel, nabízející zaplacení kupní ceny, žalovati o dodání.

(Rozh. ze dne 9. března 1920, Rv II 12/20.)

Dle objednáčního lístku ze dne 8. dubna 1913 zavázala se žalovaná strana dodati žalující straně dle její volby výbavu prádla dle sazby, k objednácímu listu připojené, za 1500 K, kterýžto peníz jest předem zaplatiti v měsíčních částkách po 10 K počínajíc dnem 1. dubna 1913, tak